

ТРАНСФОРМАЦІЙНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Березівський П.С., д.е.н., професор,
Львівський національний аграрний університет**

Існування відповідних форм власності є основою формування відповідних організаційно-правових структур в аграрному секторі. Будь-яка господарська система повинна мати складові частини – господарські формування, які виробляють сільськогосподарську продукцію і різняться між собою формою власності на засоби виробництва та вироблену продукцію, розмірами, розміщенням, організацією виробництва і праці.

Львівська область – одна із західних областей, яка в процесі здійснення трансформаційних процесів аграрних перетворень опинилась в становищі масового поділу землі та майна на частки (паї), що унеможливило ефективний розвиток сільськогосподарських підприємств. Виробництво продукції сільського господарства практично і нині сконцентровано в особистих селянських господарствах. Зокрема, у 2009 р. сільськогосподарськими підприємствами області вироблено 24,0% валової продукції сільського господарства від усіх категорій господарств, у тому числі 20,7% рослинництва і 27,7% тваринництва проти – відповідно 9,2, 11,8 та 6,9% у 2000 р. й лише 7,8 ; 9,3 і 6,4 % у 2003 р.

Це є свідченням того, що починаючи з 2004 р. в сільському господарстві області намітилися тенденції до більш широкого розвитку галузей рослинництва й тваринництва, а відтак і всього сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах.

Скотарство є чи не основною галуззю продуктивного тваринництва сільськогосподарських підприємств Львівської області, для розвитку якого є сприятливі природно-кліматичні умови, наявність природних кормових угідь. Питома вага сіножатей і пасовищ у сільськогосподарських підприємствах області зросла з 30,5% на початок 2001 р. до 40,7% на початок 2010 р. Проте продуктивність природних кормових угідь дуже низька, що є великим резервом для

піднесення розвитку скотарства.

Аналіз трансформаційної динаміки у розвитку скотарства Львівської області свідчить, що у 2009 р. порівняно з 2000 р. поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств зменшилось у 2,0 раза, у тому числі корів також у 2,0 раза, відповідно у сільськогосподарських підприємствах – у 3,8 і 3,3 раза, а в особистих селянських господарствах – на 44,5 і 46,5%. Таким чином, на початок 2010 р. в сільськогосподарських підприємствах області утримувалось лише 9,6% поголів'я великої рогатої худоби проти 18,3 % на початок 2001 р., корів – відповідно лише 6,3 % проти 10,7 % на початок 2001 р. Решту поголів'я великої рогатої худоби і корів утримують в особистих селянських господарствах.

Одним із важливих показників стану розвитку галузі скотарства є структура стада. Вона повинна відображати напрям розвитку господарства, відповідати прийнятій його спеціалізації. Питома вага корів у структурі стада великої рогатої худоби усіх категорій господарств Львівської області за 2000-2009 рр. становила 60-66 %, у сільськогосподарських підприємствах – 34-40 %, особистих селянських господарствах – 62-70 %, фермерських господарствах – 34-41 %. Така структура стада, великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах засвідчує про м'ясо-молочний розвиток та про можливість здійснення замкнутого циклу відтворення стада. Щодо особистих селянських господарств, то при такій структурі стада великої рогатої худоби має місце нераціональне використання молодняка худоби.

Адже, особисті селянські господарства не в змозі утримувати більше поголів'я тварин на відгодівлі та нагулі й вони реалізують його сільськогосподарським підприємствам або у вигляді телятини на ринку. Зменшилося поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі та нагулі в динаміці призводить до зростання питомої ваги корів у загальній кількості поголів'я. Нині не вигідно згодовувати корми у галузі скотарства, зокрема, відгодівельного, з метою одержання прибутку, а вигідніше виробляти продукцію рослинництва (зокрема, зерно) і реалізовувати її без переробки через тваринницькі галузі. У багатьох випадках в особистих селянських господарствах відсутня ремонтна група тварин для вирощування корів-первісток, що не дає можливості згідно з вимогами комплектувати стадо з метою його оновлення.

Середній надій молока від однієї корови у 2009 р. порівняно з 2000 р. збільшився на 23,7%, у сільськогосподарських підприємствах – відповідно на 62,6%, а середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі у сільськогосподарських підприємствах відповідно збільшились у 2 рази, але залишаються досить низькими – 482 г. Виробництво продукції скотарства на 100 га сільськогосподарських угідь залишається низьким, особливо у сільськогосподарських підприємствах, більше того воно мало загальну тенденцію в динаміці до зменшення до 2008 р., а в подальшому до збільшення.

Отже, галузь скотарства є трудомісткою і капіталомісткою для всіх товаровиробників й очікувати неймовірних прибутків від її функціонування в найближчій перспективі нереально. Собівартість виробництва 1 ц молока і приросту великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах області за 2000-2009 рр. має загальну тенденцію до різкого зростання. І це не викликає сумніву, адже спостерігається ріст цін на всі виробничі ресурси, що використовуються галуззю. Водночас значний ріст цін реалізації продукції скотарства останніми роками дав можливість забезпечити рентабельне виробництво молока та значно зменшити рівень збитковості виробництва м'яса великої рогатої худоби. Зокрема, виробництво молока і молочних продуктів після 2000 р. було збитковим лише у 2004 р. (- 8,0 %), а найнижчий рівень збитковості виробництва м'яса великої рогатої худоби був у 2008 р. – (-24,4 %).

Перспективи розвитку скотарства – це концентрація виробництва продукції у сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання, включаючи фермерські господарства. При цьому господарська діяльність сільськогосподарських підприємств повинна здійснюватись у тісній співпраці на основі кооперативних і інтеграційних зв'язків із особистими селянськими господарствами у виробництві продукції скотарства. Основою такої співпраці повинно стати передусім формування асоційованих форм аграрного бізнесу, що сприятиме концентрації виробництва і відродженню галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах.